

Niet-stemmers: wat hebben de geïnterviewden op 15 mei gedaan?

In hoofdstuk 4 'Niet-stemmers gehoord: de interviews' van Peter de Greef in de SCP-publicatie *Niet-stemmers. Een onderzoek naar achtergronden en motieven in enquêtes, interviews en focusgroepen* (redactie Paul Dekker, Den Haag: SCP, april 2002) werden 26 niet-stemmers geportretteerd op basis van uitgebreide interviews die in het najaar van 2001 met hen werden gehouden. In het slothoofdstuk kon op basis van een belronde begin april voor 25 geïnterviewden aanvullende informatie worden geboden over het stemgedrag bij de raadsverkiezingen van 6 maart 2002 en de plannen voor de Kamerverkiezingen van 15 mei.

Bij de raadsverkiezingen hadden negentien geïnterviewden niet en vier wel gestemd (twee geïnterviewden woonden in een gemeente waar geen verkiezingen waren). Voor de Kamerverkiezingen wilden er tien (zeer waarschijnlijk) weer niet gaan stemmen, vier overwogen Fortuyn te gaan stemmen en elf geïnterviewden wilden iets anders gaan stemmen. Van de elf zei er slechts een dat zijn voorgenomen gang naar de stembus niets met Fortuyn te maken had.

In de publicatie werd toegezegd dat de geïnterviewden direct na de Kamerverkiezingen nog een keer benaderd zouden worden om te vragen wat ze op 15 mei hadden gedaan. De resultaten van de belronde zouden op de SCP-website worden gepubliceerd. Dat gebeurt in onderstaande tabel in de laatste twee kolommen.

Van de 26 geïnterviewden zijn er 23 bereikt. Daarvan hebben er twaalf niet gestemd en elf wel (4 LPF, 2 PvdA, 1 CDA, 1 D66, 1 SP, 1 VVD en 1 'links').

Op het niet-stemmersonderzoek en in het bijzonder de interviews en de actualiseringen hopen we later dit jaar nog terug te komen in een artikel, waarschijnlijk in het sociaal-wetenschappelijke magazine *Facta* (www.siswo.uva.nl)

Paul Dekker / Peter de Greef, 22 mei 2002

Actualisering van het stemgedrag van de geïnterviewden voor 'Niet-stemmers' (SCP-publicatie 2002/6)

Hoofdstuk 4		Informatie begin april 2002			Informatie na 15 mei 2002	
Naam	Portret	Gestemd bij de raadsverkiezingen?	Plannen voor de Kamer-verkiezingen	Opmerkingen	Gestemd bij de Kamer-verkiezingen?	Opmerkingen
Marie Klawer	§ 4.2.1	Nee	Heel misschien CDA	'Ik weet nog niet of ik in mei ga stemmen. De politiek interesseert mij niet meer zo.'	CDA	'Oude gewoonte, dus KVP.'
Willem Verbeek sr.	§ 4.2.2	Nee	Lijst Pim Fortuyn (50% zeker)	'Wat Fortuyn zegt over buitenlanders, dat Nederland vol is en dat de criminaliteit hard moet worden aangepakt, zijn goede opmerkingen. Als ik ga stemmen en die kans is 50 procent dan wordt het Fortuyn.'	Lijst Pim Fortuyn	
Jaap Verweij	§ 4.2.3	Nee	PvdA	'In tijden van crisis grijp je toch terug op je oude club. En de crisis is nu gekomen, hij heet Pim Fortuyn. De keuze is nu: een asociaal rechts kabinet of een sociale linkse regering. Hoeveel bezwaar ik ook heb tegen het politieke stelsel zoals dat nu is, er moet een keuze worden gemaakt die belangrijker is dan mijn ergernis. Dus toch maar weer PvdA.'	Nee	
Josephine van Hoogstraten	§ 4.2.4	Nee	VVD (50%)	'Ik ben geen fan van Fortuyn. Hij is te banaal. Ik zou gaan stemmen om ervoor te zorgen dat de VVD niet kleiner wordt dan de Lijst Pim Fortuyn. Als je ziet wat voor mensen op die lijst staan... De VVD heeft veel meer bestuurlijk gewicht met Zalm, Dijkstal, Jorritsma en Van Aartsen.'	Nee	

Brenda Visser	§ 4.2.5	Nee	Heel misschien, een klein partijtje	'Nu Fortuyn er is, roepen alle grote politieke partijen om het hardst dat ze van alles en nog wat willen veranderen. Ik twijfel heel erg, maar als ik ga stemmen, wordt het een klein partijtje, zeker niet Pim Fortuyn.'	Nee	
Willie Turpijn	§ 4.2.6	PvdA	PvdA of SP	'Ik ben met bloedend hart gaan stemmen, want de politiek heeft voor mij eigenlijk afgedaan. Maar ik ben zo geschrokken van Pim Fortuyn. Later wil ik niet kunnen zeggen: ik heb niets gedaan tegen die griezelige man met die verwerpelijke principes over buitenlanders en de WAO. Het zijn vooroorlogse praktijken. Als ik nu niets doe, zijn mijn grootouders voor niks met de vaandels de straat op gegaan. Het is tijd voor tegengas. Dus ik stem links, al blijf ik wel vinden dat het links van nu niet meer het links van vroeger is. Het is veel meer ellebogenwerk geworden. Als Fortuyn er niet was geweest, had ik niet gestemd.'	PvdA	'Mijn moeder heeft zitten huilen voor de tv: "Meid, nu krijgen we een centrum-rechtse regering." Het is verschrikkelijk. Ik heb PvdA gestemd, het had ook SP kunnen zijn, als het maar tegen Fortuyn was. De partijen zijn nu wel wakker geschud, dat is het enige positieve dat je Fortuyn kunt nageven.'
Geert Groesbeek	§ 4.2.6	PvdA	PvdA	'Om Pim Fortuyn te stoppen. De SP is een splinterpartij, het gaat nu om macht dus stem ik PvdA.'	PvdA	

Willem Verbeek jr.	§ 4.2.2	Nee	Lijst Pim Fortuyn (50%)	'Met wat mensen uit de buurt die zich ook niet zo happy voelen en ook nooit stemmen, hadden we het idee om nu toch op Fortuyn te gaan stemmen. Hij heeft de politiek wakker geschud. Maar laatst hoorde ik hem op tv zeggen dat hij vindt dat oudere mensen zichzelf maar moeten zien te redden. Daar ben ik geen voorstander van: hoe zou mijn vader zich dan moeten redden? Nee, als hij dat soort praat nog vaker uitslaat, vergeet het dan maar. Ook al zegt hij goede dingen over criminaliteit en buitenlanders. De kans is 50/50 dat ik ga stemmen. Dat oude politieke zootje krijgt mijn stem zeker niet.'	Lijst Pim Fortuyn	'Mijn vader moest na al die jaren niet-stemmen even wennen: het gaat nu allemaal elektronisch. We zijn samen Pim Fortuyn gaan stemmen. Uit eerbetoon, maar ook om zijn ideeën: het aanpakken van de criminaliteit, van de asielzoekers, van de wachtlijsten in de zorg. Paars had er een zootje van gemaakt, dat vond iedereen. Het land verloedert, dus is het tijd voor iets nieuws.'
Lisa de Rijp	§ 4.2.7	Nee	Nee		Nee	
Jaap Donckers	§ 4.2.8	Nee	Nee		Nee	
Paul Morris	§ 4.2.9	Nee	Ja (links, misschien PvdA)	'Het is waar dat de PvdA de afgelopen jaren de wind in de zeilen heeft gehad. Het wordt bovendien tijd dat de politiek wakker wordt geschud. Daar hebben we iemand voor, Fortuyn. Maar ik ben geen fan van hem.'	Nee	'Het is nu zo'n politieke chaos, dat ik niet wist waarop ik zou moeten stemmen. Ik denk dat we binnenkort weer naar de stembus moeten. De Lijst Pim Fortuyn kan dit niet volhouden, die zakken genadeloos door de mand. Fortuyn twijfelde zelf al aan de kwaliteit van veel mensen op zijn lijst.'

Ruud Zoutkamp	§ 4.2.10	SP voor de raad en GroenLinks voor de deelgemeente	SP	'Fortuyn deed bij ons mee, dus natuurlijk heb ik gestemd voor de gemeenteraadsverkiezingen. Want Fortuyn komt er bij mij niet in! Ik zou wel gek zijn, ik zit zelf in de WAO. Het is leuk dat hij de boel wakker schudt, maar ga er maar vanuit dat 90% van de Fortuyn-stemmers proteststemmers zijn. Ik heb veel meer met Jan Marijnissen, een eerlijke idealist.'	SP	'Jan Marijnissen is de enige vent die echt een zinnige oppositie voert.'
Angelique Moret	§ 4.2.11	Nee	Lijst Pim Fortuyn (80%)	'Ik heb nog een maand om inzicht te krijgen in Fortuyn. Ik vind hem een behoorlijk interessant figuur. Hij zegt dingen hardop, die wij niet hardop durven zeggen. Al is hij niet altijd even genuanceerd. Het was een domme opmerking om te zeggen dat hij artikel 1 van de Grondwet wil schrappen. Ik ben al zijn columns in Elsevier sinds 2000 aan het doorspitten. Voor mij geldt: ik ga voor 80% zeker stemmen bij de Kamerverkiezingen, op Fortuyn dus. Al is een aantal van zijn ideeën voor mij persoonlijk erg nadelig, zoals het plan om de huursubsidie af te schaffen. Maar ik denk dat de scherpe kantjes van zijn plannen in een coalitie door andere partijen wel wat worden afgevlakt.'	Lijst Pim Fortuyn	'Verandering moet, dat is wel duidelijk geworden. Veel partijen zijn met onervaren mensen begonnen. De LPF verdient een kans: ze zullen niet meteen in staat zijn de boel in Den Haag te veranderen. Je loopt toch tegen politiek buitengewoon ervaren partijen aan: CDA en VVD. De kans bestaat dat LPF wordt weggespeeld door gevestigde partijen. Maar op termijn zou LPF best kunnen groeien, ervaring kunnen opdoen, een politieke factor van betekenis kunnen worden. Die kans om te groeien heb ik ze willen geven. Bovendien sta ik achter het gedachtegoed van Pim Fortuyn.'
Goran Broz	§ 4.2.12	Nee	Nee		Nee	
Dinie Toet	§ 4.2.13	Nee	Nee		Nee	
Freek Kruis	§ 4.2.13	Nee	Nee		Nee	
Mariska de Groot	§ 4.2.9	Nee	Nee		Nee	

Karel Willemse	§ 4.2.14	VVD	VVD (50%)	'De politiek is voor het eerst in tijden weer leuk dankzij Fortuyn. De kans dat ik ga stemmen is 50 procent.'	VVD	
Renée Veldhuizen	§ 4.2.15	Nee	Ja (waarschijnlijk GroenLinks)	'Het is nu tijd om tegen Fortuyn te stemmen.'	Ja	'Op wie zeg ik niet, maar het was links.'
Vincent van der Garde	§ 4.2.16	Nee	Nee		Nee	
Guido Friso Lammers	§ 4.2.17 § 4.2.18	N.v.t. – geen raadsverkiezingen in Utrecht	Lijst Pim Fortuyn (80%)	Onbereikbaar 'Pim Fortuyn vind ik echt geweldig. Deze man maakt de Nederlandse politiek tenminste interessant. Hij komt voor zijn volk op. Wij denken het en hij zegt het. Alleen jammer dat de media er zo'n drama van maken. Hij heeft toch niet voor niets in Rotterdam de raadsverkiezingen gewonnen. Als hij echt zo erg is zoals ze beweren, had hij nooit in Rotterdam gewonnen. Het enige wat ik jammer aan hem vind, is dat hij de huursubsidie wil stopzetten. Misschien dat ik eerst zijn boekje nog even lees voordat ik mijn doodvonnis teken. Maar ik denk wel dat er wat nieuwe invloeden in de Nederlandse politiek mogen komen. Ik ga nu vrijwel zeker stemmen.'	Lijst Pim Fortuyn	Onbereikbaar 'Na de dood van Pim Fortuyn heb ik enorm getwijfeld. Pim was voor mij de man op wie ik had zitten wachten. Door hem werd politiek voor mij weer interessant. Mijn besluit stond lang voor de verkiezingen al vast: Pim Fortuyn. Toen werd hij vermoord. Uiteindelijk heb ik toch LPF gestemd, omdat ik de standpunten (vooral over migranten) goed vind.'

Marc Jansen	§ 4.2.18	N.v.t. – geen raadsverkiezingen in Utrecht	VVD (50%)	'Als ik ga stemmen, de kans is 50/50, wil ik eerst wat meer weten van het VVD-verkiezingsprogramma. Fortuyn is slim, zegt wat veel mensen denken. Hij dankt zijn beroemdheid aan de media. Ik vind het toch een eng mannetje. Hoe hij praat en zich gedraagt. Veel van zijn ideeën zijn nooit op korte termijn haalbaar. Mijn stem krijgt hij niet.'	D66	'Uiteindelijk is het D66 geworden, Boris Dittrich. De reden? Er was en is zoveel gezeur over de meeste partijen. Pim Fortuyn was de motor daarvan. Maar ook zo'n Srebrenica-rapport leidde tot veel geklaag. Ik heb uiteindelijk mijn toevlucht gezocht op internet: www.stemwijzer.nl . De uitslag: D66. Boris Dittrich zag ik toevallig bij de talkshow <i>Kevin Masters</i> . Daar vertelde hij dat hij tegen alcohol is (daar word je agressief van) en voor <i>blowen</i> (daar word je relaxed van). Aangezien ik wel eens een <i>jointje</i> rook sprak me dat wel aan. Van de rest van de partijleden weet ik niet zo veel, dus daarom: Boris Dittrich.'
Jimmy Sama	§ 4.2.19	Nee	Ja (SP, Groen-Links of PvdA)	'Het heeft niets met Fortuyn te maken. Maar het gedachtegoed van deze partijen staat het dichtste bij mij.'		Onbereikbaar
Geeske Vermeer	§ 4.2.20	Nee	Nee		Nee	
Abdelaziz	§ 4.2.21	Nee	Nee			Onbereikbaar

Bron: Peter de Greef in 'Niet-stemmers' (pp. 68-107) en door hem telefonisch verzamelde informatie in de eerste week van april 2002 en op 16-18 mei 2002.